

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män och av 2 § i lagen om jämställdhetsombudsmannen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män och av 2 § i lagen om jämställdhetsombudsmannen (RP 98/2016 rd): Ärendet har remitterats till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Terhi Tulkki, social- och hälsovårdsministeriet
- regeringsråd Janne Öberg, undervisnings- och kulturministeriet
- byråchef Anja Nummijärvi, Jämställdhetsombudsmannens byrå
- byråchef Rainer Hiltunen, Diskrimineringsombudsmannens byrå
- planerare Milla Sandt, Delegationen för jämställdhetsärenden
- arbetsmarknadsjurist Anne Kiiski, Kommunarbetsgivarna
- specialforskare Tapio Bergholm, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- juridisk ombudsman Atte Rytkönen, Företagarna i Finland rf
- generalsekreterare Juhani Kortteinen, Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden
- professor Johanna Niemi.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Statens arbetsmarknadsverk
- Kyrkans arbetsmarknadsverk
- Akava rf
- Finlands näringsliv rf
- Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås det att lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män och lagen om jämställdhetsombudsmannen ändras. Till de befogenheter för jämställdhetsombudsmannen som anges i jämställdhetslagen fogas en möjlighet att vidta åtgärder för att åstadkomma förlikning mellan parterna i ärenden som gäller diskriminering enligt jämställdhetslagen. Det föreslås att parter-

Betänkande AjUB 4/2016 rd

na i en förlikning får ansöka gemensamt om fastställelse av förlikningen hos diskriminerings- och jämställdhetsnämnden. Med samtycke av parterna ska jämställdhetsombudsmannen få göra en sådan ansökan. Nämnden ska kunna fastställa uppnådd förlikning.

Syftet med propositionen är att öka det rättsliga skyddet för den som upplevt diskriminering på grund av kön. Detta sker genom att rättsmedlen med låg tröskel enligt jämställdhetslagen stärks. Samtidigt förenhetligas jämställdhetslagens och diskrimineringslagens rättsmedel.

Till jämställdhetsombudsmannens uppgifter enligt lagen om jämställdhetsombudsmannen fogas främjande av förlikning.

Lagarna avses träda i kraft den 1 november 2016.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Regeringen föreslår ändringar i lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986, nedan jämställdhetslagen) och lagen om jämställdhetsombudsmannen (1323/2014). Ändringen möjliggör åtgärder för att uppnå förlikning och fastställa förlikning i situationer där det finns misstankar om diskriminering.

Ändringen stärker parternas rättssäkerhet genom att man lagstiftar om ett rättsmedel med låg tröskel för fall av misstänkt diskriminering. Förlikningen är ett förmånligare och snabbare rättsmedel än en rättegång. Genom propositionen förbättras möjligheterna till rättssäkerhet och förenhetligas dessutom bestämmelserna i jämställdhetslagen och diskrimineringslagen (1325/2014). Utskottet har i tidigare ställningstaganden (bl.a. AjUB 11/2014 rd, AjUB 3/2005 rd och AjUU 6/2010 rd) skyndat på beredningen av en lagändring om förlikning och efterlyst enhetligare bestämmelser i jämställdhetslagen och diskrimineringslagen (tidigare lagen om likabehandling).

Sammantaget sett anser arbetslivs- och jämställdhetsutskottet att propositionen är behövlig och fyller sitt syfte. Utskottet påpekar ändå att regeringen i propositionen inte tar upp hur förlikningsförfarandet fungerar i undervisning och utbildning. Vid sakkunnigutfrågningen kom det fram att den föreslagna ändringen inte riktar sig till de utbildningsanordnare och skolor som avses i lagen om grundläggande utbildning i lika hög grad som till annan utbildning. Utskottet tillstyrker lagförslagen, men med följande synpunkter och ändringsförslag.

Förlikningsförfarandet i utbildning enligt lagen om grundläggande utbildning

Den föreslagna möjligheten till förlikning är tänkt att gälla hela tillämpningsområdet för jämställdhetslagen. Utskottet noterar ändå att dess praktiska betydelse är mindre i utbildning enligt lagen om grundläggande utbildning (628/1998) än i annan undervisning och utbildning. Det beror på att det när en utbildningsanordnare misstänks för diskriminering inte alltid ligger i dennes intresse att inleda ett förlikningsförfarande som eventuellt medför skyldighet att betala ersättning, eftersom utbildningsanordnaren inte omfattas av jämställdhetslagens gottgörelsesanktion

Betänkande AjUB 4/2016 rd

(11 §). Förlikningsförfarandet är tänkt att vara ett alternativ till just denna sanktion. Utbildningsanordnaren, som inte kan påföras gottgörelsepåföljden, är inte nödvändigtvis intresserad av att ingå en överenskommelse som kan medföra en skyldighet att betala ersättning.

Enligt 8 b § (diskriminering vid läroanstalter) i jämställdhetslagen tillämpas den paragrafen inte på utbildningsanordnare och skolor som avses i lagen om grundläggande utbildning. Därför kommer skyldighet att betala gottgörelse inte i fråga inom den grundläggande utbildningen. Avgränsningen betyder att inte heller 11 § om gottgörelse gäller utbildningsanordnare eller skolor inom den grundläggande utbildningen. Utskottet påpekar också att hänvisningen till 7 § i 8 b § och den därpå följande avgränsningen som utesluter den grundläggande utbildningen gör det oklart om 7 § ska tillämpas inom den grundläggande utbildningen eller inte.

Utskottet konstaterar att det inte finns någon avgränsning i diskrimineringslagen som skulle motsvara jämställdhetslagens 8 b §, utan både eleverna i den grundläggande utbildningen och andra studerande har på lika grunder rätt till gottgörelse enligt den lagen.

Uti från uppgifter från sakkunniga anser utskottet att skyddet mot diskriminering bör vara på samma nivå för de elever, både minderåriga och vuxna, som deltar i utbildning enligt lagen om grundläggande utbildning som det är inom annan utbildning. Skyddet bör också överensstämma med bestämmelserna i diskrimineringslagen. Utskottet anser därför att den avgränsning av tillämpningsområdet som gäller den grundläggande utbildningen behöver strykas i 8 b § i jämställdhetslagen. När bestämmelsen ändras på det sätt som utskottet föreslår förenhetligas betydelsen av förlikningsförfarandet och nivån på skyddet i jämställdhetslagen för de olika utbildningsformerna.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 2 i proposition RP 98/2016 rd utan ändringar.

Riksdagen godkänner lagförslag 1 i proposition RP 98/2016 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986) 8 b §, rubriken för 19 § samt 20 §, sådana de lyder, 8 b § i lag 232/2005 och rubriken för 19 § samt 20 § i lag 1329/2014, och

fogas till 19 §, sådan den lyder i lag 1329/2014, ett nytt 4 mom. samt till 21 §, sådan den lyder i lag 1329/2014, ett nytt 5 mom. som följer:

8 b §

Diskriminering vid läroanstalter

Förbjuden diskriminering enligt denna lag ska anses föreligga, om en läroanstalt eller en annan sammanslutning som tillhandahåller utbildning och undervisning vid antagningen av studerande, ordnandet av undervisningen, bedömningen av studieprestationer eller i läroanstaltens eller sammanslutningens övriga ordinarie verksamhet försätter en person i en mindre fördelaktig ställning än andra på grund av kön eller annars bemöter honom eller henne på det sätt som avses i 7 §. ~~Denna paragraf tillämpas inte på utbildningsanordnare och skolor som avses i lagen om grundläggande utbildning.~~

19 §

Lämnande av anvisningar och råd samt främjande av förlikning

Jämställdhetsombudsmannen kan vidta åtgärder för att åstadkomma förlikning i ett ärende som gäller diskriminering enligt denna lag.

Betänkande AjUB 4/2016 rd

20 §

Överlämnande av ärenden till diskriminerings- och jämställdhetsnämnden

Jämställdhetsombudsmannen eller en arbetsmarknadscentralorganisation kan föra ett ärende som gäller ett förfarande som strider mot bestämmelserna i 7, 8, 8 a—8 e eller 14 § till diskriminerings- och jämställdhetsnämnden för åtgärder enligt 21 §.

Jämställdhetsombudsmannen kan föra ett ärende som gäller ett förfarande som strider mot 5 a eller 6 a § till diskriminerings- och jämställdhetsnämnden för åtgärder enligt 21 § 4 mom.

Parterna i en förlikning som uppnåtts i ett ärende som gäller diskriminering får gemensamt hos diskriminerings- och jämställdhetsnämnden ansöka om fastställelse av förlikning i ett ärende som gäller diskriminering enligt denna lag. Med samtycke av parterna får jämställdhetsombudsmannen göra en sådan ansökan.

Ärenden som gäller republikens presidents, statsrådets allmänna sammanträdes, domstolarnas eller andra rättskipningsorgans, justitiekanslern i statsrådets eller riksdagens justitieombudsmans verksamhet kan dock inte föras till diskriminerings- och jämställdhetsnämnden. Ärenden som gäller riksdagen kan föras till nämnden endast om det är fråga om riksdagens eller ett av dess organs verksamhet som myndighet eller arbetsgivare.

Bestämmelser om behandlingen av ärenden i diskriminerings- och jämställdhetsnämnden finns i lagen om diskriminerings- och jämställdhetsnämnden (1327/2014).

21 §

Diskriminerings- och jämställdhetsnämndens befogenheter med anledning av ett lagstridigt förfarande

— — — — —
Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden fastställer förlikning mellan parterna i ett ärende som gäller diskriminering enligt denna lag, om inte förlikningen strider mot lag, är uppenbart oskäligen eller kränker en utomståendes rätt. En förlikning som har fastställts av nämnden får verkställas så som en lagakraftvunnen dom.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av 2 § i lagen om jämställdhetsombudsmannen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 2 § i lagen om jämställdhetsombudsmannen (1328/2014) en ny 5 punkt som följer:

2 §

Jämställdhetsombudsmannens uppgifter

Jämställdhetsombudsmannen ska

5) vidta åtgärder för att åstadkomma förlikning i ett ärende som gäller diskriminering enligt jämställdhetslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors 4.10.2016

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tarja Filatov sd
vice ordförande Heli Järvinen gröna
medlem Pertti Hakanen cent
medlem Reijo Hongisto saf
medlem Anna Kontula vänst
medlem Jaana Laitinen-Pesola saml
medlem Leena Meri saf
medlem Merja Mäkisalo-Ropponen sd
medlem Ilmari Nurminen sd
medlem Veronica Rehn-Kivi sv
medlem Eero Suutari saml
medlem Martti Talja cent
medlem Juhana Vartiainen saml
ersättare Antero Laukkanen kd.

Betänkande AjUB 4/2016 rd

Sekreterare var

utskottsråd Marja Lahtinen.